

Een preek in een serie, waarin we een bijbelverhaal én een kunstwerk/schilderij 'samen op lezen'.
Zie ook zondag 10 januari (Maranathakerk) en zondag 7 februari (Maranathakerk)
Dit keer: Marcus 1:40-45 en een pentekening van Rembrandt.

Woord vooraf bij de lezing

Vandaag lezen we uit het evangelie naar Marcus.
In het begin van dit evangelie gaat alles met grote vaart.

Jezus drijft demonen uit,
verkondigt het Koninkrijk van God,
bevrijdt mensen van wat en wie zij bezeten zijn,
zet mensen weer op hun voeten,
mannen en vrouwen,
en aan het eind van het eerste hoofdstuk
weet iedereen in Galilea van Jezus' bestaan.

Allemaal korte verhalen,
snelle passages,
in de rest van het evangelie zal
het nader uitgewerkt,
met meer rust verteld worden.

In dat met vaart geschreven eerste hoofdstuk
staat ook het verhaal van vandaag.

Schriftlezing: Marcus 1: 39-45

Overdenking

Lieve mensen, gemeente van Christus,

vorige week zondag
preekte ik in de Maranathakerk
over Jezus en de schoonmoeder van Petrus.
Het is de tekst die aan het verhaal
van vandaag voorafgaat.

Ook toen had ik er een pentekening van Rembrandt
naast gelegd en 'lazen we' verhaal en tekening samen op.
De pentekening bij dát verhaal
is er één vol warmte en barmhartigheid.
Jezus buigt zich voorzichtig over
naar de schoonmoeder op haar ziekbed.
Hij ziet haar aan.
Raakt haar liefdevol aan.
Hun handen grijpen elkaar vast.
Nabijheid.
En ze staat op.
Je ziet het Pasen voor haar worden.

Ook op de pentekening die door Rembrandt
bij het verhaal
van vandaag getekend is,
zie je Jezus' lichaam bewegen in de richting van de zieke,
maar minder, lijkt wel, hij blijft rechterop, hij buigt slechts lichtjes naar voren,
hij blijft meer op afstand.
Hij doet geen stap naar de man toe.
En lijkt met zijn linkerhand zijn kleed tegen zich aan te houden,
alsof hij het bij zich wil houden, niet in contact
wil laten komen met de zieke.
Hij schermt zichzelf af.
Beschermt zichzelf.

Nu is dat ook niet zo vreemd, zou je zeggen,
want we hoorden in het evangelieverhaal dat deze man
huidvraat heeft.
Vroeger vertaalden we dat met melaats.
En wat dat precies ook voor ziekte is/was, duidelijk is
dat het gaat om een zeer besmettelijke variant en
om een mens,
die geacht werd in quarantaine te gaan.
Om zichzelf af te zonderen.

Wie getroffen werd door melaatsheid,
moest buiten de gemeenschap bivakkeren,
aan de rand van de samenleving.
Het betekende
eenzaamheid en isolement.
Niet meedoen aan het gewone leven.
Niet meedoen aan de eredienst in de tempel.
De synagoge niet mogen betreden.
Dat kon pas allemaal weer, samen leven, liefde, intimiteit,
lijfelijkheid, sociale contacten,
als je rein verklaard was door de priester.
Het reinheidsbewijs op zak.

Het leven gebonden aan een groot scala aan omgangsregels
en vooral niet-omgangsregels...
Het lijkt haast een tekening
van onze tijd.

Omhelzen verboden, hou afstand, was je handen,
vermijd drukte, blijf thuis.

In de andere verhalen van Jezus en zieke mensen,
hoor je van familie die zorg draagt
of van vrienden die een zieke vriend naar Jezus brengen.
Mantelzorgers.
Maar deze mens is alleen
en moet zichzelf zien te redden.
En het mag duidelijk zijn dat hij niet goed in zijn vel zit.

Op de tekening van Rembrandt staan wel een paar andere mensen
bij getekend, maar die zijn niet echt betrokken.
Ze kijken toe, smoezen wat samen,
verschuilen zich achter Jezus,
blijven uit de buurt, wagen zich niet dichterbij,
ze schouwen toe,
weten het beter misschien, houden de gelederen gesloten,
en steken geen hand uit.

Het zullen de leerlingen van Jezus zijn,
die nog moeten leren wat het betekent volgeling te zijn van hem.

In het verhaal zit een bijzondere dialoog
tussen de zieke man en Jezus.
De man die aan huidvraat lijdt, smeekt Jezus om hulp,
valt op zijn knieën, gaat in de weg liggen, demonstratief,
en zegt: 'Als u wilt, kunt u mij rein maken.'
Als u het wílt kúnt u het.
En Jezus zegt: 'Ik wil het, word rein'.
Ik wíl het.
Focus op het woordje willen.

Wat willen wij in onze samenleving? Hoe willen wij leven? Hoe willen wij omgaan met onze samenleving?
Hoe willen wij kerk zijn?

En dat krachtige 'Ik wil' wordt bij Jezus gedragen door een ander woord.
Want voordat we hem dit horen zeggen,
horen we hoe hij medelijden kreeg,
hij kreeg medelijden.
Maar dat is, lijkt mij, niet de beste vertaling.
Want medelijden is toch vaak vanuit de hoogte naar beneden zien.
Maar het woord dat in het Grieks gebruikt wordt,
vertelt hoe Jezus ingewanden
samenknijpen,
hoe zijn buik omdraait,
hoe hij tot in het diepst van zijn lijf
geraakt wordt, tot in zijn binnenste geraakt,
diep geroerd, daar begint het mee, verandering,
verandering in samenleven, verandering in onze omgang met de aarde,
met geraakt worden, je laten raken, je hart openen.

Je in deze tijd laten raken
door de verhalen van studenten alleen op hun kamers,
van mensen die al elf maanden lang bijna de deur niet zijn uit geweest,
van de zorgen van gewone mensen, van winkeliers,
van Groningers, van wie dan ook...
Je echt laten raken...

Ik las in Trouw over een vrouw die een boek vol verhalen gemaakt had
van vrouwen verkracht in oorlogssituaties...
Je laten raken!

En dan steekt Jezus zijn hand uit
en raakt de man aan.
Contact! Eén op één.

Op de pentekening van Rembrandt zie je die hand als het ware zoeken,
zoeken, lijkt het, eerst naar de hand van de ander, maar dan toch
op het voorhoofd van de zieke
belandend...
Alsof ook Jezus zijn smetvrees, zijn angst voor besmetting,
overwinnen moet...
Zijn weg zoekt in dat heel reële gevaar om zelf besmet te raken.

De hand op het voorhoofd, heel lichtjes, het lijkt een zegenend gebaar,
zacht en troostend.
Geen spektakel, daar zoekt Jezus niet naar, geen groot drama,
geen bliksemflitsen vanuit de hemel, maar
alleen een aandachtige blik en een liefdevol gebaar.
Jezus zoekt te zegenen. Zoekt hoe te zegenen.
Dat moet toch ook voor ons mogelijk zijn.
Dat wij dat zoeken...

(...)
En dan ga ik bij de tekening vandaan
naar het slot van het verhaal.

*We horen: en toen de man vertrokken was, ging hij overal breeduit rondvertellen wat er gebeurd was, met
als gevolg dat Jezus niet langer openlijk in een stad kon verschijnen,
maar op eenzame plaatsen buiten de steden moest blijven.*

De zieke wordt prediker, brenger van goede boodschap.
Hij moest, werd hem opgedragen, zijn mond houden, maar hij kan zijn mond niet houden, hoe kan hij
ook, en de evangelist Marcus lijkt hem geen ongelijk te geven,
door hier het woord verkondigen te gebruiken.
Hij wordt verkondiger.
Hij danst het leven weer in.

Maar Jezus
kan geen stad meer in,
hij moet buiten blijven, op eenzame plaatsen,
op woestijnplekken.
Zoals eerder die melaatse man,
die man met huidvraat, op verlaten plekken moest zijn.

Nu wordt Jezus verbannen naar de rand
van de samenleving,
waar hij overigens niet alleen zal zijn,
waar velen zich bevinden – aan die rand.

De rollen lijken omgekeerd,
de één heeft de plaats van de ander ingenomen,
de ander de plek van de één.

Nu wordt Jezus uitgestoten, persona non grata.

Het doet denken aan de woorden uit Jesaja's lied over
de knecht van God, de dienaar van God,
dat lied uit Jesaja 53:
onze ziekten heeft hij gedragen,
onze smarten
heeft hij getorst.

Bondgenoot is hij. Lotgenoot.

(...)

Zo'n tekening als die tekening van Rembrandt, die stelt je vragen.

Waar sta ik? Waar sta jij? Wie ben ik?

Hoe beweeg ik mij – of niet?

Kom ik dichterbij of kom ik terzijde? Wat kan ik? Wat wil ik?

Waar zou je willen staan?

Hoe zou je willen zijn? Wil je je laten raken?

En dan kan een wereld aan mogelijkheden open gaan.

Zoals ook in dat lied,

waarop onze organist nu zal improviseren:

om voor elkaar te zijn uw oog en oor,

te zien wie niet gezien wordt, niet gehoord,

om voor elkaar te zijn uw hand en voet,

te helpen wie geen helper had ontmoet,

om voor elkaar te zijn uw hart en mond,

om op te komen voor wie is verstomd.

Een wereld aan mogelijkheden.

Halleluja.

Amen.